

A hódítás új korszaka

Hajza a földért

A gazdag államok birtokot vásárolnak, mert nincs elég megművelhető területük, s félnek az élelmiszerhiánytól

Tíz évvel ezelőtt *Ignacio Ramonet*: A világ új arca című könyvében megállapította, hogy a XXI. század küszöbén a „második kapitalista forradalom”, a világ minden szegletét érintő globalizáció a népek függetlenségét, a demokráciát fenyegeti. A világméretű rablást az üzleti körökhöz és a bankokhoz köthető pénzügyi bűnözés kíséri, ami 2000 táján évi ezermilliárd euró hasznot hozott, az emberiség egyharmadának nemzeti jóvedelmét.

Argentína hosszú ideig a Világbank mintaországa volt, egyetemes modell, amelyet a pénzügyi szervezet dogmatikusan ki akart terjeszteni földgolyónk minden országára. A Világbank és az IMF csökkenő elvárásai mindenütt alacsony foglalkoztatottságot, létbizonytalanságot teremtenek, gyermekek szegénységét, kizsákmányolását. Argentína látványos összeomlása a neoliberalizmus berlini fala lett, felmérhetetlen társadalmi szenvedéssel járt. A gyarmatosítás korában már lezajlott egy hasonló folyamat, de akkor a terjeszkedés főszereplői az államok voltak, most pedig a vállalatok, ipari és pénzügyi magáncsoportosulások, amelyek uralni akarják az egész világot.

A hódítások célja régen a nagy területű, népes, nyersanyagban gazdag országok voltak. Ma az ilyen országok, India, Brazília, Nigéria, Indonézia, Pakisztán, Mexikó a Föld legszegényebb országai között vannak. Ramonet tíz éve még azt hitte, hogy az új korban a gazdaság feltétele már nem a nyersanyagtermelés, hanem a szürkeállomány, a tudás, a kutatás, hiszen a kis területű, semmiféle nyersanyaggal nem rendelkező államocskák – Monaco, Liechtenstein, Kajmán-szigetek, Szingapúr – a leggazdagabbak, egyik legfontosabb tevékenységük az informatika, s az új, az egész világot behálózó, állandó, azonnali és anyagtalan technológiák a pénzférának kedveznek.

Ez igaz, ám napjainkban új jelenség körvonalazódik. A felgyorsult urbanizáció, az erdőirtások, a tengerek és a fo-

lyók szennyezése, a légkör felmelegedése, az állat- és növényvilág bizonyos fajtáinak az eltűnése környezeti katasztrófákkal fenyegetnek. Az üvegházhatás, az elsivatagosodás miatt hatmillió hektár művelhető föld tűnik el évente és 10-17 millió hektáryi erdő. A folyók elterelése, a gátépítések, a vízbe kerülő ipari és mezőgazdasági szemét Földünk édesvízkészletét fenyegeti. Hiába van pénz: veszélybe került az élet. A hódítás új korszakának tanúi vagyunk, újból a nagy térségű, sok termőfölddel rendelkező országok gyarmatosítására indult a pénzvilág. Tőke és hatalom koncentrációjával privatizálásra kerül minden, ami nélkülözhetetlen az élethez: a víz, a föld. Az Amazonas deltájával együtt Brazíliában van a világ legnagyobb édesvízkészlete. Az éghajlati adottságok kedveznek a mezőgazdaságnak. Brazília 170 millió lakosából mégis 40 millióan éheznek. 30 millió ember mélyszegénységben él. A megművelhető földek mintegy 80 százaléka néhány nagybirtokos kezében van. 5,5 millió hektárt kaparintottak meg eddig külföldiek. A mezőgazdaság gépesítésével földművesek százai vesztették el a munkájukat, parasztok a földjeiket. A bankok a nagybirtokoknak és a külföldi befektetőknek hiteleznek. A Világbank, a Nemzetközi Valutaalap a nagybirtokosokat, a nemzetközi tőke beáramlását támogatja, amikor olyan gazdasági programot erőltet az országra, amely nem orvosolja, hanem előidézője a gazdasági válságnak.

2009 novemberében Londonban alapítvány, az Africa Governance Initiative konferenciáján *Tony Blair* arra biztatta a befektetőket, vásároljanak földet Sierra Leonében. Hogy ezen a „sok millió hektár megművelhető földön” sok millió Sierra Leone-i szeretne megélni, ez a volt miniszterelnököt a legkevésbé sem érdekelte.

Sierra Leone falvaiban kiszáradt rizst, maniókát, borsot, zöldségeket termelnek, a táplálékukat. A felesleget piacon adják el, ebből a jövedelemből tudják iskoláztatni a gyermekeiket. A Rokel folyó mentén élő gazdák még nem tudják, hogy a svájci Addax Bioenergy társaság itt az idén húszezer hektár földet vásárolt. Nádcukrot termel majd, amelyből etanolt állít elő az európai piacok számára, az Európai Befek-

tetési Bank és az Afrikai Fejlesztési Bank támogatásával. Sierra Leone legnagyobb folyója, amely az embereknek az életet jelenti, a svájci tulajdonos nádcukorültetvényeit fogja öntözni, a várható szennyezésről, teherautók, nagy teljesítményű gépek zajáról, poráról senki nem beszél.

A washingtoni Institute for Food Policy Research becslése szerint 2006 óta 15-20 millió hektár földet adtak el a szegény országok, Afrikában az elmúlt két évben 20 millió hektár földet adtak bérbe 30-100 évre. *Philippe Heilberg*, a New York-i Jarch Capital elnök-igazgatója Dél-Szudánban szerezte meg egymillió hektár föld bérleti jogát. A szaúdi Ben Laden-csoport 4,3 milliárd dolláros szerződést írt alá ötszáz ezer hektár rizsföldért Indonéziával. Európában a szaúd-arábiai Alt Al-Amoudi, aki állítólag a világ legnagyobb földbankjával rendelkezik, szaúdi befektetőket toboroz, miközben a szárazság sújtotta ország élelmiszersegélyért könyörög, s kormánya maga is eladásra kínálja az eddig átengedett hatszáz ezer hektár mellett még hárommillió hektár földet. Az USA négyszáz ezer ha földdel rendelkezik Szudánban. Dél-Korea ugyanitt 690 ezer hektár földet vásárolt. Kis híján múlt, hogy a dél-koreai Daewoo megszerezze Madagaszkárt: 99 évre akart bérbe venni 1,3 millió hektárt, a sziget művelhető földjeinek a felét, szinte ingyen, ködös ígéreteket téve, hogy majd munkahelyeket teremt és fejleszti az infrastruktúrát. A megtermelt kukoricát és palmaolajat Koreába szállították volna. Az ügy kipattant, a népharag elsöpörte a szerződést aláíró elnököt. Utódja az üzletet semmissé nyilvánította.

Ausztriai adat: Magyarországon hétszáz ezer hektár föld került osztrák tulajdonba, de angolok, skótok, írek, izraeliek, németek, hollandok is szereztek földet, összesen tehát kb. egymillió hektár föld került eddig külföldi tulajdonba. A föld néhány év alatt a pénzügyi piacok legkeresettebb árujává lett. A gazdag államok azért vásárolnak, mert nincs elég megművelhető földjük, és félnek a nyersanyag- és élelmiszerhiánytól; a befektetőcsoportok és a magánemberek üzletet szimatolnak, hiszen a föld előbb vagy utóbb elfogy. Argentínában a Benetton egymillió hektár földet vásárolt, hogy gyapját termeljen, a North Face és az Esprit sportöltözégyártó cég tulajdonosa ugyanitt és Chilében nyolcszáz ezer hektárt. A volt argentin elnök, Cados Menem mondása nem talált süket fülekre: „Nekünk túl sok földünk van.” Ma már Argentína földjeinek 10

* A szerző a Nagyvilág főszerkesztője

százaléka külföldieké, a híres színész, Richard Gere is itt vett földbirtokot.

2009 májusában a dél-afrikai mezőgazdasági tröszt, az AgriSA a Daewoonál jobban járt. A kongói Demokratikus Köztársaság, miután Kongo-Brazaville nemrégiben több ipamánásnak ajánlott fel tízmillió hektárt az értékes, veszélyeztetett esőerdőkből, tízmillió hektár földet engedett át az AgriSA-nak (Dél-Afrika megművelhető földje hatmillió hektár). A négy legnagyobb vásárló, Kína, Dél-Korea, Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírátságok nyolcmillió hektár megvételére készülnek Afrikában, hogy nagyüzemi módon exportra élelmiszert termeljenek. A motorizált euroatlanti civilizáció nyers-

anyagúsága kimeríthetetlen. A helyi parasztek eddig élelmiszert művelték a földet. A vevők szerint nincsenek kihasználva az afrikai földek. Ám a parlagon maradt földek részben árterületek, vagy a termőtalaj regenerálódását szolgálják. A bozótos, erdős, „felhasználatlan” területek a helybeliek kincsesbányái: itt vadásznak, gyümölcsöt, olajos magvakat gyűjtögetnek, gyógynövényeket, tüzelőt. Az új birtokosok ipari célokra akarnak termelni, nagyüzemi módon. A helyiek fenntartották és megőrizték a növényi változatosságot, a biológiai sokszínűséget. Az élet változatait védtek. A nagybirtokosok monokultúrája az élővilág egyensúlyát is fenyegeti.

Vásárlás vagy hosszú lejáratú bérlet – a gyarmatosítást mindig úgy állítják be, mint a fejlődés új formáját, amely az eladó országnak is előnyös. A befektetők azt állítják, a szegénység ellen küzdenek, hiszen munkahelyeket teremtenek. Hogy ebből mi az igazság? Az Ad-dax, amely a Sierra Leone-i kormány-nak egy euró bért fizet hektáronként, négyezer munkahelyet ígért, ezért adómentességet és az export után vámmentességet kapott. Eddig 50 embert alkalmaztak, köztük a helyi törzsfőnököt, aki a kitűnő szerződést aláírta. Bére havi nem egészen 70 euró – jó árfolyamon mintegy 19 ezer forint.

(A Magyar Nemzet nyomán)

Még egyszer a puszta szilről „szárazodásunk” okából

Az utóbbi években egyre több szó esik éghajlatváltozásról, és az ún. globális felmelegedésről. Ennek kapcsán már valami amatőr nyelvészkedő honfitársunk meg is alkotta az egyik legszebb-legújabb magyar kifejezést: a klimatikus kiszáradási folyamatot elnevezvén „szárazodásnak”. Ez túlesz még az eddigi hasonló szófacsarványokon is, mint „özönnövény, tájidegen, invazív fafaj” stb. Szegény Kazinczy, Arany, Móra, Kosztolányi, Lőrincze prof és édes anyanyelvünk sok más ápolgatója valószínűleg forog a sírjában.

Az Erdészeti Lapok csaknem valamennyi számában olvashatunk a problémáról, a szerzők sokfelől körüljárják a témát, egymással is vitatkozva gyakran. Legtöbb szerző felveti azt, hogy végül is lehet-e valami módon alkalmazkodni, illetve kivédeni az ország és a Kárpát-medence erdeit valóban sújtó időjárási szélsőségeket, ezen belül főleg az aszályt.

A hazánkban jelenleg tenyésző, gazdaságilag is értékesnek mondható lombos fafajok között nincs olyan, amely egyenrangú volna szárazságtűrő tekintetében a turkesztáni puszta szillel (*Ulmus pumila* var. arborea). A közép- és belső-ázsiai sivatagok mindent tűrő, gyorsan növő kemény fája egyike a legalkalmasabbnak arra, hogy megpróbálja szakmánk, hivatásunk ezzel a fafajjal is kivédeni, mérsékelni a „szárazodási” károkat, hátrányokat.

Ezzel a témával az Erdészeti Lapok számaiban több írás is foglalkozott: *Dr. Kőbalmi Tamás*: Erdész szemmel a mongóliai puszta szil árnyékából, 1977. február. *Dr. Tóth Béla*: Tapasztalatok a puszta szil termesztéséről, 1999. március. Előbbi két ismertetőhöz nekem is volt bátorságom hozzákontárkodni, már csak a csemetetermelő jogán is: Erdész szemmel a magyar puszta szil árnyékából, 2002. december.

A turkesztáni puszta szil elterjedésének és elismertségének talán legfőbb akadályja, hogy ez a Kárpát-medence éghajlati és ökológiai körülményeihez eleve jól alkalmazkodott fafaj nem számít „öshonos”-nak. A fafaj ennek ellenére már sok tekintetben bizonyított és szívósan folytatja térhódítását, mondhatni diadalútját. Egyre több fiatal, sőt középkorú erdő elegyfája, vagy második koronaszintje, védőszegélye, vadkarmérséklő „rágó fája”, útfásítások, fasorok fája, alánya a dekoratív és város-tűrő dísz változatoknak. Parképítők, kertészek egyre kedveltebb és kereset- tebb „sövénynövénye”.

A Keleti-főcsatorna és öntözőrendszerei mentén 25-35 éves 20 méter magasságot is elérő erdősávok és galéria-erdők zöldellnek.

Az Erdészeti Lapok 2010. márciusi számában *dr. Rédey Károly* javasolja elegyfajának. „Növőtér-bővítési ajánlások szelektált akácfaültetvényeiben”. Értékes kemény fáját újabban a tűzifa-kereskedők, legális és nem legá-

lis fakitermelő vállalkozók is megismer- ték és keresik. Energiaerdők számára sokkal értékesebb, nagyobb kalóriaér- téket adó alapanyag, mint a fűz és a fűz- féleségek. A puszta szilt vadásztársasá- gok is szívesen telepítették (míg volt pénzük és területük) vadbúvó csende- resnek, az őz és szarvas pedig takar- mány gyanánt eszi-rágja, utána nagy eréllyel újarasrad. Abádszalókon látha- tó ennek szép példája több mint 60 hektáron. Terméketlen vagy terméket- lenné tett területek visszanyerésében is megkerülhetetlen a puszta szil (rekulti- váló, revitalizáló).

Habár ez a 2010-es esztendő első fele katasztrófális vízőzönével alaposan rációfol a kiszáradási és felmelegedési jelzésekre, mégis a jövőbeni erdőtelepítéseknel és felújításoknál a puszta szil valószínűleg nagyobb szerepet fog kapni abban a bizonyos fafajpolitikában.

Domokos Gergely

Új belépők

Debreceni Helyi Csoport: Raffai Zolt erdésztechnikus, Klinkó Nándor erdésztechnikus, Pósnán Balázs erdész- technikus, Barkó Szabolcs erdőmér- nök; **Szombathelyi Helyi Csoport:** Balogh Tibor erdésztechnikus, Cséve Norbert egyéb középfo; **Pest megyei Magánerdő-gazdálkodási Helyi Csoport:** Nacsóné Fodor Erika egyéb felsőfok, Illés Frigyes egyéb felsőfok.